

N:o 21.

Ank. till Riksd. kansli den 5 mars 1909, kl. 3 e. m.

*Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring af 9 kap.
8 § strafflagen m. m.*

Uti en inom Andra Kammaren väckt och till lagutskottet hänvisad motion, n:o 157, hafva herrar *Hjalmar Branting, Herm. Lindqvist, Värner Rydén, A. C. Lindblad, F. W. Thorsson, Viktor Larsson, Bernh. Eriksson, Nils Persson* och *A. J. Christiernson* anfört följande:

»Ett af de domstolsutslag, som på senare tider drabbat det fria ordet, har på nytt riktat uppmärksamheten på en strafflagsparagraf, hvars tillvaro hitintills ej haft någon större räckvidd i det praktiska lifvet. Enligt 9 kap. 8 § strafflagen skall nämligen den, som talar eller skrifver smädligen emot Rikets Ständer eller deras afdelningar eller utskott, dömas till fängelse eller böter från och med femtio till och med ettusen riksdaler. Med stöd af denna straffbestämmelse ha för ej så länge sedan böter ålagts och har af rådsturätten i Ronneby nyligen ådömts ett fängelsestraff af två månader.

Inför vanlig rättslig uppfattning är det, såvidt kan dömas af tidningsreferaten, visserligen svårt att förstå, huru detta lagrum, med den grannliga och försiktiga tolkning det gifvetvis kräver, skulle skäligen kunna vara tillämpligt i förevarande fall. Men den omständigheten, att en sådan tolkning dock kunnat ske, är i och för sig en uppfordande anledning till att taga under öfvervägande lagrummets lämplighet.

Enligt gällande svensk straffrätt eller rättare sagdt rättsuppfattning — ty någon uttrycklig lag därom finnes icke — kan straff för ärekränkning ifrågakomma endast när ärekränkningen kan anses riktad mot en viss person eller individ. En kollektiv personlighet är abstrakt taget icke

skyddad af strafflagen mot ärekränkning. Det ifrågavarande lagrummet utgör således ett undantag från hvad som eljest anses såsom lag i landet, och redan detta är en anledning att draga dess berättigande i visst tvifvelsmål.

Förmodligen grundar sig stadgandet på den uppfattningen, att Riksdagens framskjutna plats i samhällsarbetet kräfver ett särskildt skydd mot allt vanvördigt tal. Häremot kan dock å andra sidan invändas, att den högt uppsatte och med maktmedel försedde behöfver taga mycket mindre vid sig hvad folk säger än en ensam person, hvars existens mången gång lätt kan skadas genom förtalet. Riksdagen i all synnerhet bör för egen del godt kunna bevara sin myndighet och värdighet utan dylika skyddsåtgärder. Från allmänhetens sida åter ställer det sig särdeles otryggt, ifall en straffbestämmelse sådan som denna skall vinna tillämpning, då ju Riksdagens verksamhet måste vara ägnad att framkalla en mängd olika stämningar och blandade känslor, som ofta obetvingligt gifva sig luft på olika sätt.

Säkerligen är det därför riktigtast, att denna straffbestämmelse, hvars tillämpning endast är ägnad att väcka allmän förargelse, alldeles utgår ur lagen.

Skulle emellertid några afsevärda betänkligheter häremot möta, bör det dock ej kunna förnekas, att Riksdagens värdighet och anseende ingalunda äro betjänade med, att de olika åklagarne i landet hvar efter sin uppfattning söka bedöma, om och i hvad mån Riksdagens ära blifvit trädgård nära.

Ifrågavarande förbrytelse är nämligen underkastad allmänt åtal. Men äfven därutinnan föreligger här ett undantagsstadgande. Vanlig ärekränkning får nämligen åtalas endast af målsägande eller på dennes angivelse. Äfven smädelse emot Konungen eller annan person af konungahuset, hvarför 9 kap. strafflagen jämväl stadgar särskildt straff, får ej åtalas af allmän åklagare utan att Konungen därtill lof gifver. En konsekvens däraf, hvilken, som sagdt, äfven har sakligt fog för sig, är, att enahanda åtal emot Rikets Ständer eller deras afdelningar eller utskott ej må ske af allmän åklagare utan att Rikets Ständer därtill lof gifva.

Denna senare konsekvens drager också den nya norska strafflagen. Denna lag stadgar nämligen enligt 130 § straff, visserligen icke för ärekränkningar i allmänhet, men för osanna beskyllningar mot offentlig myndighet. Åtal får ej ske utan efter angivelse, och därom stadgas bland annat följande: Er forbrydelsen forøvet mod stortinget, nogen af dets afdelinger, komitéer eller tjenestemænd finder paatale alene sted efter begjæring af stortinget.

Af dessa skäl torde man sålunda kunna med synnerligt fog förorda åtminstone ett tillägg af enahanda innehåll till 9 kap. 8 § strafflagen.

Möjligen kunde någon mot ett sådant tillägg vilja invända, att då Riksdagen ej är samlad hela året, skulle en angivelse till åtal mången gång kunna afgifvas först lång tid efter det brottet blifvit begånget. Denna invändning synes oss dock sakna afsevärd betydelse. Anses den emellertid äga någon vikt, kan den förmenta olägenheten lätt afhjälpas genom att angifvelserätten mellan riksdagarne öfverlämnas åt fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, hvilka i andra frågor då företräda Riksdagen.

På grund af hvad sålunda anförts hemställes, att Riksdagen ville för sin del besluta erforderlig lagändring i syfte, att i 9 kap. 8 § strafflagen stadgade ansvar för smädelse i tal eller skrift mot Riksdagen, dess afdelningar eller utskott alldeles bortfaller, eller, om detta ej kan bifallas, åtminstone ej får ifrågakomma annat än efter Riksdagens angivelse till åtal.

Skulle hvad sålunda föreslagits anses behöfva i något afseende medföra enahanda lagändring beträffande den i ofvannämnda lagrum jämväl omförmälda straffbestämmelse för smädelse mot riksstyrelsen, så vilja vi härmed äfven därom hafva framställt yrkande. Den närmare formuleringen af förslaget torde af lagutskottet föreslås.»

Enligt gällande svensk rätt kan straff för smädelse af ett privaträttsligt rättssubjekt endast ifrågakomma, när detta är en fysisk person. Har åter smädelse begåtts mot ett offentligrättsligt rättssubjekt, ställer sig saken olika i olika fall. Straff har sålunda stadgats för rättskränkning af ifrågavarande beskaffenhet icke blott mot Konungen, medlem af det regerande konungahuset, som inom riket åtnjuter kunglig eller furstlig värdighet, främmande stats regent, medan han här i riket vistas, m. fl., utan äfven mot den särskilda riksstyrelse, som i de fall grundlagen stadgar i Konungens ställe för regeringen, samt mot Riksdagen, dess afdelningar och utskott. Att särskildt statsmaktens utöfvare i denna deras egenskap tillerkänts staffrättsligt skydd icke blott mot våld utan äfven mot smädelse, har uppenbarligen berott på, att ett starkt offentligt intresse ansetts fordra ett särskildt sådant skydd. Denna omständighet, att det i främsta rummet är ett offentligt och icke ett privat intresse, som kränkes, är också grunden till att nu ifrågavarande brott, där ej skäl af privaträttslig art eller hänsyn till främmande makter ställa sig hindrande i vägen, utan vidare höra under allmänt åtal.

*Utskottets
yttrande.*

Då motionärerna nu yrkat, att det straffskydd, som i förevarande af-

seende tillerkänts Riksdagen, dess afdelningar och utskott måtte borttagas, och till stöd därför anført, att detta skydd vore obehöfligt och till och med ägnadt att väcka allmän förargelse, har utskottet för sin del icke kunnat dela denna uppfattning. Enligt utskottets mening kan det nämligen icke vara med en god samhällsordning öfverensstämmande, att smädliga yttranden i tal eller skrift mot Riksdagen få opåtaladt äga rum. Smädelsen, särskildt när den ofta upprepas, är i våra dagar ett vapen mot representationens grundlagsenliga ställning, som i kraft ofta öfverträffar våldet. Och då vår regeringsform i sin § 110 bestraffar såsom förräderi ett försök till våldförande af Riksdagen, dess kamrar eller utskott, vore det föga lämpligt att borttaga hvarje skydd för representationen mot smädaren.

Gentemot motionärernas alternativa yrkande om åtminstone sådan lagändring, att ifrågavarande brott ej finge åtalas annat än efter angivelse af Riksdagen, vill utskottet, utöfver hvad ofvan nämnts, framhålla de praktiska olägenheter, som hos oss skulle vara förenade med en dylik anordning. Särskildt skulle det enligt utskottets uppfattning vara synnerligen olämpligt att för frågan, om åtal på grund af smädelse af den ena kammaren borde ske eller ej, medkammarens beslut skulle vara afgörande.

På grund af hvad utskottet sålunda anført, får utskottet hemställa,

att ifrågavarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 5 mars 1909.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Reservationer:

Herr *Zetterstrand* har anfört:

Motionärernas yrkande, att det i 9 kap. 8 § strafflagen stadgade ansvar för smädelse mot Riksdagen, dess afdelningar eller utskott skall bortfalla, kan jag ej biträda. Ej heller anser jag lämpligt att åt Riksdagen förbehålla rätten att bestämma om dylika åtals anställande. Då det emellertid är af vikt, att åtal af ifrågavarande brott ej äga rum i oträngdt mål eller utan ett föregående behörigt öfvervägande, samt den nuvarande anordningen att åt de olika åklagarna i landet öfverlämna den synnerligen grannliga pröfningen, huruvida i speciella fall åtal bör ifrågakomma, icke synes mig tillfredsställande, anser jag förändrade bestämmelser uti ifrågavarande hänseende böra meddelas i syfte att åtalsrätten måtte öfverlämnas åt någon central myndighet, hvilken med skäl kan anses äga därför lämpliga förutsättningar, exempelvis Riksdagens justitieombudsman eller tryckfrihetskommitté.

Vid en förestående omarbetning af allmänna strafflagen, om ej förr, synes denna fråga böra tagas under öfvervägande.

I anledning häraf får jag hemställa,

att Riksdagen, i anledning af förevarande motion, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, att förslag till ändrade lagbestämmelser angående rätten till åtal för smädelse mot Riksdagen, dess afdelningar eller utskott, måtte utarbetas och för Riksdagen framläggas.

Herr *Lindhagen*, med hvilken herrar *Pettersson* och grefve *Hamilton* i hufvudsak instämt, har anfört:

På de skäl, som anförts i motionen, finner jag ifrågavarande straffbestämmelse helst böra utgå ur lagen. Åtal i detta fall kommer alltid att mer eller mindre rikta sig mot yttringar af politiskt missnöje, hvilket allra minst kan vara tillrådligt eller gagneligt. Regeringen, kyrkomötet, ämbetsverk, styrelser och öfverhufvud hvarje kollektiv personlighet är abstrakt taget icke skyddad af strafflagen mot ärekränkning.

Emellertid kan det, såom motionärerna ock framhållit, ifrågasättas att, med bibehållande af straffbestämmelsen, låta åtal bero på angivelse i en eller annan form, som kan befinnas lämplig. Tilläfventyrs torde ett öfvervägande samtidigt böra äga rum, huruvida enahanda lagängring bör ske jämväl i fråga om smädelse mot riksstyrelsen. Vid sådant förhållande och då ett arbete på en revision af strafflagen lär vara omedelbart förestående, torde frågan lämpligast i första hand öfverlämnas till Kungl. Maj:ts öfvervägande.

Jag hemställer alltså:

att Riksdagen i anledning af förevarande motion ville hos Kungl. Maj:t anhålla om öfvervägande, huruvida och på hvad sätt en ändring i 9 kap. 8 § strafflagen kan komma till stånd i syfte att straff för smädelse mot Riksdagen, dess afdelningar eller utskott bortfaller eller åtminstone ej må ifrågakomma annat än efter angivelse, samt framläggande för Riksdagen af det förslag, hvartill detta öfvervägande kan föranleda.

Herrar *Widén*, *Jansson* och *Ersson* hafva begärt få här antecknadt, att de icke deltagit i behandlingen af detta ärende inom utskottet.